

İÇİNDEKİLER

TEŞEKKÜR	5
İÇİNDEKİLER.....	7
ÖZET	17
ABSTRACT	18
KISALTMALAR	19
GİRİŞ	23

BİRİNCİ BÖLÜM

GIDA GÜVENLİĞİ VE KAMU SAĞLIĞI İLİŞKİSİ

I. KAVRAMSAL VE HUKUKİ ÇERÇEVENİN İNCELENMESİ	29
A. Gıda Kavramı	29
1. Tanımı ve Kapsamı	30
B. Özel Nitelikli Gıdalar	32
1. Yeni Gıdalar	32
2. Fonksiyonel Gıdalar	33
3. Özel Beslenme Amaçlı Gıdalar	35
4. Genetiği Değiştirilmiş Gıdalar	36
a. (Mülga) Biyogüvenlik Kurulu Faaliyetleri ve Yargı Denetimi	39
C. İdare Hukuku Açısından Gıda	41
D. Gıda Güvenliğinin Tanımı ve İlgili Kavramlar	44
1. Gıda Güvenliği	44
2. Gıda Güvencesi	46
3. Gıda Egemenliği	48
4. Gıda Hijyeni	49
5. Gıda Gerçekliği	51
6. Gıda Kalitesi	53

E.	Gıda Güvenliğinin Gereklere	55
1.	Hukuki Altyapı	55
2.	Gıda Kontrol Sistemi	57
3.	İdari Yapılanma	60
F.	Sağlıklı ve Tüketime Uygun Gıdaya Erişimin Temel İlkeleri	62
1.	Süreklilik ve Yeterlilik İlkesi	62
2.	Gıda Zinciri İlkesi	64
3.	Şeffaflık İlkesi	66
4.	İhtiyatlılık İlkesi	67
5.	Sorumluluk İlkesi	70
6.	Risk Değerlendirme ve Risk Yönetimi Süreçlerinin Ayrı Olması İlkesi	72
II.	GIDA GÜVENLİĞİNİN GELİŞİMİ	75
A.	Devletin Gıda Güvenliğini Sağlama Yükümlülüğü	75
B.	Gıda Güvenliği Anlam ve Kapsamı	77
C.	Gıda (Güvenliği) Hukukunun Tarihi Gelişimi	79
1.	AB'de Gıda Güvenliğinin Gelişimi	79
2.	Türkiye'de Gıda Güvenliğinin Gelişimi	82
D.	Gıda Güvenliğine İlişkin Teknik Gelişimler	86
1.	Tehlike Analizleri ve Kritik Kontrol Noktaları (HACCP) Uygulaması	86
2.	Gıda ve Yem için Hızlı Uyarı (RASFF) Uygulaması	87
E.	Gıda Güvenliğine Yönelik Riskler	89
1.	Fiziksel Riskler	89
2.	Biyolojik Riskler	90
3.	Kimyasal Riskler	91
F.	Dini Açıdan Gıda Güvenliği	92
III.	İDARENİN GIDA GÜVENLİĞİ FAALİYETİNDEKİ ROLÜ	94
A.	Kamu Sağlığı ve Gıda Güvenliği	94
B.	Gıda Güvenliğini Sağlama Aracı Olarak Gıda Kolluğu	96
C.	Sosyal Devlet Anlayışının Sonucu Gıda Regülasyonu	100
D.	İyi İdare Anlayışının Gıda Güvenliği Faaliyetine Yansımaları	102
1.	Bilgi Edinme ve Katılım	103

2. Açıklık	106
3. Yönlendirme ve Rehberlik.....	107
4. Çevrenin Korunması.....	110
5. Makul Süre İçinde İşlem ve Eylemde Bulunma	111

İKİNCİ BÖLÜM

MUKAYESELİ HUKUKTA GIDA PİYASASININ DÜZENLENMESİ

I. AMERİKA GIDA PİYASASININ DÜZENLENMESİ	113
A. Gıda (Güvenliği) Hukukunun Gelişimi	113
B. Gıda Güvenliğine Dair Teknik Gelişim.....	116
1. HACCP Sistemi.....	117
2. FoodNet.....	118
3. PulseNet.....	120
C. Gıda Güvenliğinin Sağlanmasında Görevli İdareler	121
1. ABD Tarım Bakanlığı (United States Department of Agriculture)	121
2. Hastalık Kontrol ve Önleme Merkezleri (Centers for Disease Control and Prevention)	123
3. Alkol ve Tütün Vergisi ve Ticaret Dairesi (Alcohol and Tobacco Tax and Trade Bureau)	124
4. Çevre Koruma Ajansı (Environmental Protection Agency).....	125
5. Ulusal Deniz Balıkçılığı Kurumu (National Marine Fisheries Service)	126
D. Gıda İşletmesi Kayıt İşlemleri.....	127
E. Gıda Zincirinin Risk Temelli İdaresi.....	129
1. Önleme Yaklaşımı	129
2. Risk Esaslı Denetimler	130
3. Risk Analizi.....	131
4. Gıda Güvenliği Risklerinin Kontrolünde Eğitimin Yeri.....	132
F. Gıdanın Etiketlenmesi	135
1. Hukuki Dayanak	135
2. Yetkili İdareler.....	137
3. Etiketleme Gereklileri.....	138
4. Beslenme ve Sağlık Beyanları.....	140

G.	Gıda Fiyat Kontrolü	141
H.	İdari Yaptırımlar	143
	1. Ürün Geri Çağırma.....	143
	2. Yeniden İnceleme Ücreti	144
	3. Denetim İzleme Listesi	145
	4. Uyarı Mektubu	146
	5. Elkoyma	146
	6. İdari Para Cezaları	147
	7. Gıda İşletme Kaydının Askıya Alınması	148
I.	Amerika Gıda ve İlaç Otoritesi (FDA)	149
	1. Tarihsel Gelişim	149
	2. Fonksiyonları	151
	a. Bilimsel Risk Değerlendirmesine Dayalı Karar Sürecinin Desteklenmesi	152
	b. Gıda Zinciri Boyunca Takip Sağlanması (İzlenebilirlik)	153
	c. Gıda Endüstrisine Rehberlik	154
	d. Eğitim Programları	155
	3. Yapısal Özellikleri	156
	a. FDA ile Sağlık ve İnsan Hizmetleri Bakanlığı İlişkisi	156
	b. Organların Oluşumu	158
	c. FDA'nın İdari ve Mali Özerkliği	159
II.	AVRUPA BİRLİĞİ GIDA PİYASASININ DÜZENLENMESİ	160
	A. Yardımcılık İlkesi ve Gıda Güvenliği	161
	B. Gıda Güvenliği Hukuku Çerçevesi: 178/2002 sayılı Direktif	162
	C. Bilimsel Esaslara Dayalı Risk Analiz Usulü	165
	1. Sağlıksız ve Tüketilebilir Olmayan Gıda Dolaşımının Kontrolü	165
	2. Gıdaya Muamelede İhtiyatlılık İlkesinin Esas Alınması	166
	3. Gizlilik-Açıklık Uygulaması	168
	4. Birliğin Gıda İzleme Ağı RASFF	169
	D. Birlik ile Üye Devletler Arasında Yetki ve Sorumluluk Paylaşımı	171
	E. Rehberlik Görevi Yapan İdareler	173
	F. Avrupa Birliği Gıda Otoritesi (EFSA)	174
	1. Tarihsel Gelişim	174

2. Fonksiyonları	175
a. Risk Değerlendirmesi ve Risk İletişimi.....	175
b. Veri Toplama ve İzleme.....	177
c. Rehberlik ve Yönlendirme	179
d. Gıda Katkı Maddesi Denetimi.....	180
e. Arabuluculuk.....	182
3. Yapısal Özellikleri	182
a. Organların Oluşumu.....	182
b. EFSA'nın AB Kurumlarıyla İlişkisi	184
c. İdari ve Mali Özerklik	185
d. EFSA'nın Otorite Yönü	187
III. HOLLANDA GIDA PİYASASININ DÜZENLENMESİ	188
A. Gıda Güvenliği Kuralları Genel Çerçevesi	188
B. Gıda Zincirinin Basitleştirilmesi.....	190
C. Gıda Piyasası Üzerinde Yetkili İdareler	191
D. Gıda Fiyat Kontrolü	192
E. Hollanda Gıda Otoritesi (NVWA).....	194
1. Fonksiyonları	194
a. Gıda Piyasasına Yönelik Kural Koyma	194
b. Bilimsel Esaslara Dayalı Denetim.....	196
c. Bilgili ve Katılımcı Toplum Oluşturma	197
d. Gıda İşletmesi Kayıt ve Takip	198
e. İdari Yaptırım Uygulama	199
2. Yapısal Özellikleri	200
a. Tüzel Kişilik ve Bakanlıklarla İlişki	201
b. Organların Oluşumu.....	202
c. İdari ve Mali Özerklik	203

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

TÜRK HUKUKUNDA GIDA PİYASASININ DÜZENLENMESİ (REGÜLASYON)

I. GIDA GÜVENLİĞİNİN SAĞLANMASINDA GÖREVLİ KURUMLAR	207
A. Tarım ve Orman Bakanlığı.....	207
1. Gıda ve Kontrol Genel Müdürlüğü	208

2. Tarımsal Araştırmalar ve Politikalar Genel Müdürlüğü (TAGEM)	210
3. Ulusal Gıda Kodeks Komisyonu	212
B. Sağlık Bakanlığı	213
C. Ticaret Bakanlığı	214
D. Mahalli İdareler	216
E. Sağlık ve Gıda Politikaları Kurulu	219
F. Radyo ve Televizyon Üst Kurulu	220
G. Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu	221
H. Türk Standartları Enstitüsü	222
II. İDARENİN GIDA PİYASASINA DAİR DÜZENLEME, DENETLEME VE YÖNLENDİRME (REGÜLASYON) FAALİYETİ	223
A. Gıda Piyasası Regülasyonunun Anlamı	223
B. Birincil Üretim Aşamasındaki Faaliyetler	225
1. Toprak Bilgi Sistemi	226
2. Gıda Güvenliği Bilgi Sisteminin İşlevi	228
3. Gıda İşletmesi Kaydı ve Faaliyetine İzin Verilmesi Usulü	229
a. Gıda İşletmesinin Kayıt Altına Alınması	230
b. İşletme Kayıt Belgesinin İstisna Halleri	235
c. Onaya Tabi Gıda İşletmesinin Faaliyete Geçmesi	236
aa. Şartlı Faaliyet İznine	237
bb. Şartlı Faaliyet İzninin Faaliyet İznine Dönüşmesi	240
cc. İşletme Faaliyet İzninin Kullanımı ve Kontrolü	241
dd. Çalıştırılması Zorunlu Personel	245
4. Hayvansal Gıdalara İlişkin Faaliyetler	247
a. Hayvan Kayıt Sistemi	248
b. Kanatlı Hayvan Yetiştirilmesinin Kontrolü	250
c. Kesimhanelerde Hijyen Kontrolü	252
C. Gıda Hijyenine İlişkin Faaliyetler	255
1. Gıda Hijyeni Faaliyetinin Kapsamı	256
2. Birincil Üretim Aşamasında Hijyen Gereklere	258
a. Genel Hijyen Uygulaması	258
b. Özel Hijyen Uygulaması	260

c. Birincil Üretim Faaliyetlerinin Kayıt Altına Alınması	262
3. Birincil Üretim Aşaması Dışındaki Faaliyetler İçin Hijyen Gereklere	264
a. Gıda İşletmeleri İçin Hijyen Uygulaması	265
b. Geçici Gıda İşletmeleri İçin Hijyen Uygulaması.....	267
4. Gıda Hijyenine İlişkin Genel İlkeler	268
5. Gıda Hijyeni Yönetmeliğindeki Diğer Uygulamalar	270
a. Gıda Zincirinde Kullanılan Ekipmanlar	271
b. Gıda Atığı	271
c. Su Kullanımı.....	273
d. Gıda İşletmesinde Çalışan Personel	274
e. Isıl İşlem ve HAACP İlkeleri	275
D. Gıda Kodeksine Uygun Faaliyet Yükümlülüğü	277
1. Yatay Gıda Kodeksi	278
2. Dikey Gıda Kodeksi	279
E. Gıdanın Taşınması ve Depolanması	280
1. Taşıma.....	280
2. Depolama	283
F. Gıdanın Ambalajlanması/Paketlenmesi ve Etiketlenmesi.....	284
1. Ambalajlama	284
a. Tanım ve Çeşitleri	284
b. Gıdanın Ambalajlanma Usulü.....	285
c. Ambalaj Malzemesinin Çevre Sağlığı Üzerindeki Etkisi	287
2. Paketleme.....	288
3. Etiketleme	289
a. Tanımı ve Kapsamı.....	290
b. Etiketlemenin Genel Gereklere	291
c. Gıda İşletmecisinin Sorumlulukları.....	293
d. Etiketle Bulunması Gereken Zorunlu Bilgiler	295
e. Etiketle Bulunan Diğer Beyanlar	296
aa. Beslenme Beyanı	296
bb. Sağlık Beyanı	298
G. Gıdanın Ülkeye Girişinde Yürütülen Denetimler	302

1.	İthal Edilecek Gıda Maddelerinin Kontrolü.....	302
a.	Başvuru ve Ön İzin	303
b.	Sınır Ötesi Kontrol Faaliyeti.....	304
c.	Gümrükler ve Sınır Kontrol Noktalarındaki Faaliyetler	306
aa.	Hayvansal Kökenli Gıdaların Denetimi	306
bb.	Hayvansal Kökenli Olmayan Gıdaların Denetimi	308
2.	Gıda Güvenliğini İhlal Eden Gıdalara Karşı Alınacak Önlemler	309
a.	Piyasaya Sunulmamış Gıdalar	309
b.	Piyasaya Sunulmuş Gıdalar	312
c.	İdari Önlemlere İtiraz.....	312
H.	Gıda Fiyatının Kontrolü	313
1.	Piyasadan Gıda Maddesi Alım Usulü	314
2.	Vergi ve İthalat/İhracat Düzenlemeleri	316
3.	Tanzim Satış Uygulaması.....	318
4.	Fahiş Fiyatla Mücadele	319
III.	GIDA GÜVENLİĞİ SÜRECİNDEKİ İDARİ YAPTIRIMLAR	320
A.	Genel Olarak Yaptırım Kavramı	320
B.	İdari Yaptırım Kavramı.....	321
C.	Gıda Güvenliğinin Sağlanmasında İdari Yaptırımın Rolü	324
D.	Gıda Güvenliği Hukukundaki İdari Yaptırım Türleri	325
1.	İdari Para Cezaları	326
2.	Faaliyetin Geçici veya Sürekli Durdurulması	328
3.	Mülkiyetin Kamuya Geçirilmesi	329
4.	Görev Yetkisi İptali	333
E.	Gıda Güvenliğinin İhlaline Dair Eylemler	335
1.	Hayvansal Ürünlerle İlgili Eylemler	336
2.	Veteriner Sağlık Ürünleriyle İlgili Eylemler	337
3.	Bitki Sağlığıyla İlgili Eylemler.....	339
4.	Gıda ve Yemle İlgili Eylemler	339
5.	Hijyen Uygulamalarıyla İlgili Eylemler.....	340
F.	Yaptırım Uygulama Yetkisi	342
G.	İdari Yaptırımlara Karşı İtiraz ve Yargı Yolu.....	343
1.	İdari İtiraz Yolu	343

2. Yargı Yolu.....	344
H. Gıda Güvenliği Yaptırımları Hakkında Genel Değerlendirme.....	346
IV. GIDA PİYASASININ DÜZENLEYİCİ VE DENETLEYİCİ KURUM (GIDA OTORİTESİ) YOLUYLA DÜZENLENMESİ ÖNERİSİ	349
A. Düzenleyici ve Denetleyici Kurum Kavramı ve Gelişimi	350
B. Düzenleyici ve Denetleyici Kurum Fonksiyonları	353
C. Düzenleyici ve Denetleyici Kurumun Özellikleri.....	356
D. Organik ve Fonksiyonel Yönleriyle Tarım ve Orman Bakanlığı'nın Değerlendirilmesi	360
E. Türkiye'de Gıda Otoritesi İhtiyacı	362
F. Regülatör Devlet Anlayışının Sonucu Olarak Gıda Otoritesi Önerisi	363
1. Gıda Otoritesinin Organik Yapısı.....	364
a. Özerklik ve Kamu Tüzel Kişiliği	364
b. Gıda Otoritesinin Karar Organı ve Üyeleri.....	367
c. Gıda Otoritesinin Merkezi İdareyle İlişkisi ve Denetimi	371
2. Gıda Otoritesinin Fonksiyonel Yapısı	373
a. Düzenleme İşlevi	373
b. Denetleme ve Yaptırım Uygulama İşlevi	375
c. Danışma İşlevi.....	378
d. Uyuşmazlık Çözme İşlevi	379
G. Gıda Otoritesi Meşruiyet Sorunu.....	380
H. FDA Modeli Işığında Gıda Otoritesi Önerisi Üzerine Değerlendirme	381
I. EFSA Modeli Işığında Gıda Otoritesi Önerisi Üzerine Değerlendirme	383
İ. NVWA Modeli Işığında Gıda Otoritesi Önerisi Üzerine Değerlendirme	384
SONUÇ.....	385
KAYNAKÇA	391